

Invasieve exoten; Tuin er niet in!

Bevorderen bewustwording risico's exoten bij burgers
EINDRAPPORTAGE

Michiel Verhofstad
Baudewijn Odé

FLORON-rapport
FL2017.046.e04

17-jan-2019

Colofon

Status uitgave:	Definitief
Rapportnummer:	FL2017.046.e04
Datum uitgave:	17-januari-2019
Titel:	Invasieve exoten; Tuin er niet in!
Subtitel:	Bevorderen bewustwording risico's exoten bij burgers
Wijze van citeren:	Verhofstad, M. & Odé, B., 2019. Eindrapport exoten bewustwordingscampagne: Invasieve exoten; Tuin er niet in!. FLORON-rapport: FL2017.046.e04.
Foto's omslag:	Ontwikkelde campagnematerialen
Projectnummer:	FL2017.046
Projectleiders FLORON: <i>Met een bijdrage van:</i>	Michiel Verhofstad & Baudewijn Odé Maik Janssen, Thomas Kroon & Ruud Beringen
Opdrachtgever(s):	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit t.a.v. Mevr. J. Leferink Catharijnesingel 59 3511GG Utrecht
Akkoord voor uitgave:	Jeroen van Zuidam (Leidinggevende FLORON)

Paraaf:

Inhoud

1	English summary	6
2	Samenvatting	7
3	Inleiding	8
3.1	Het doel	8
3.2	De doelgroep	8
3.3	Handelingsperspectief	9
4	Uitgevoerde activiteiten	10
4.1	Digitale presentatie voor natuurvoorlichters	10
4.2	Flyer met algemene problematiek invasieve exoten en handelingsperspectief	11
4.3	Poster met voorbeelden van invasieve planten	11
4.4	Folder met alternatieven voor (potentieel) invasieve tuinplanten	11
4.5	Het testen van de campagnematerialen	12
4.6	Uitdragen van campagnematerialen en boodschap	12
4.6.1	Bijeenkomsten en lezingen	12
4.6.2	Berichten	13
4.6.3	www.tuinernietin.nl	15
5	En verder!	16
6	Literatuur	17

1 English summary

A large portion of non-native plants and animals are intentionally imported for their ornamental value (e.g. as pets or garden plants). Most invasive alien species (IAS) are introduced into the environment because citizens use these species in their garden, from which they spread (for plants) or escape (for animals), either on their own account or because they are released or dumped. This includes disposal of garden waste in nature, from which plants or plant fragments can spread.

The term ‘invasive exotic species’, or ‘invasieve exoten’ in Dutch, and the risk these species pose are still largely unknown for many citizens, while they are one of the most important vectors for the spread of IAS, either intentionally or unintentionally. This project aimed to inform the general public, with a focus on people with some interest in nature, about IAS and what the general public can do to reduce and prevent problems in the future.

To accomplish this, we developed a general flyer with general information on IAS and related problems. This flyer also contains information on what the general public can do. We also developed a flyer depicting native plants as alternative garden plants for IAS and a poster depicting 10 invasive plant species in The Netherlands. Finally we developed a digital presentation which nature guides and volunteers for example can use to inform the public about IAS. This project was financed by the Netherlands Food and Consumer Product Safety Authority and all materials are free to download from the new website: www.tuinernietin.nl (only in Dutch).

To tailor the materials to the knowledge and needs of the general public and nature guides, we discussed early versions of the campaign materials with several relevant groups and incorporated their feedback into the final version.

2 Samenvatting

Een groot deel van de uitheemse planten en dieren zijn bewust naar Nederland gehaald voor hun sierwaarde (bijvoorbeeld als huisdier of tuinplant). Het merendeel van deze zogenoemde exoten zorgen niet voor problemen, bijvoorbeeld omdat ze niet zelfstandig kunnen overleven. Sommige exoten kunnen dit wel en kunnen zelfs invasief worden. Vaak komen ze in de natuur terecht omdat ze uit tuinen ontsnappen of bewust in de natuur worden vrij gelaten / gedumpt. Denk hierbij ook aan het dumpen van tuin- of snoeiafval in de natuur, vanuit waar planten of plantfragmenten zich verder kunnen verspreiden.

De term ‘invasieve exoten’ en de risico’s die deze soorten met zich mee kunnen brengen zijn nog lang niet bij alle burgers bekend, terwijl zij één van de belangrijkste vectoren zijn voor de verspreiding van invasieve exoten, hetzij bewust, danwel onbewust. Dit project had tot doel het informeren van burgers, met een focus op in de natuur geïnteresseerde mensen, over invasieve exoten en ze een eenvoudig handelingsperspectief te geven om zo problemen in de toekomst te verkleinen en te voorkomen.

Hiervoor hebben we een algemene flyer ontwikkeld met algemene informatie over invasieve exoten en gerelateerde problemen. Ook staat er op hoofdlijnen in wat je als burger kunt doen om deze problemen te voorkomen. Daarnaast hebben we een folder samengesteld met mooie foto’s van inheemse tuinplanten als alternatief voor (potentieel) invasieve exoten en een poster waarop 10 invasieve planten in Nederland zijn weergegeven. Als laatste hebben we een digitale presentatie samengesteld die o.a. natuurgidsen en -vrijwilligers kunnen gebruiken om zelf mensen in hun regio te informeren over invasieve exoten. Dit project is uitgevoerd door FLORON in opdracht van de NVWA en alle materialen zijn gratis te downloaden vanaf de speciale website: www.tuinernietin.nl.

Om de materialen zo goed mogelijk af te stemmen op de kennis en wensen van de natuurgidsen en doelgroep, hebben we verschillende relevante groepen (m.n. natuurwerkgroepen en –organisaties) betrokken bij de ontwikkeling van de materialen en hun feedback gebruikt om tot de eindversies te komen.

3 Inleiding

Een groot deel van de uitheemse planten en dieren (exoten) worden bewust geïmporteerd voor hun ornamentale waarde, o.a. als huisdier of sierplant (Zieritz *et al.*, 2017: zie ook figuur 1 hier in). Vaak is dit helemaal geen probleem en zorgen deze soorten niet voor problemen, bijvoorbeeld omdat ze zich niet zelfstandig in de natuur kunnen handhaven, nauwelijks uitbreiden of niet (snel) voortplanten. Soorten die wel voor problemen zorgen noemen we invasieve exoten. De meeste invasieve uitheemse planten kunnen zich in de Nederlandse natuur vestigen doordat particulieren deze soorten in hun tuin aanplanten waarna ze verwilderen, hun (overtollige) waterplanten in openbaar water gooien of hun tuinafval in de natuur dumpen (Matthews *et al.*, 2017; Saul *et al.*, 2017). Ook invasieve diersoorten, die als huisdier gehouden worden, ontsnappen of in de natuur uitgezet worden (Matthews *et al.*, 2017; Saul *et al.*, 2017). Dit uitzetten van planten en dieren gebeurt soms met de beste bedoelingen, onwetend dat een dergelijke actie in het geval van invasieve exoten tot forse schade voor de mens en/of natuur kan leiden.

3.1 Het doel

Het begrip ‘invasieve exoten’ en de risico’s van deze soorten zijn bij veel burgers nog grotendeels onbekend, terwijl zij (direct of indirect) wel één van de belangrijkste vectoren van invasieve exoten zijn (Matthews *et al.*, 2017; Saul *et al.*, 2017). Door burgers te informeren over de risico’s en ze een duidelijk en haalbaar handelingsperspectief te geven (zie BOX 1), verwachten we dat in ieder geval een deel van de bereikte mensen zorgvuldiger om zullen gaan met exoten en dat het aantal introducties van invasieve exoten in de natuur op termijn zal verminderen.

3.2 De doelgroep

Omdat de doelgroep ‘burgers’ of ‘consumenten’ erg breed is, richtte dit project zich met name op burgers die al belangstelling hebben voor de natuur, maar ook op natuurvoorlichters. Denk aan bezoekers van bezoekerscentra van natuurterreinen, nationale parken en natuurmusea, aan deelnemers van door bijvoorbeeld boswachter- of IVN-geleide wandelingen, aan leden van Natuurmonumenten, IVN, KNNV, aan donateurs van Provinciale Landschappen en aan deelnemers van tuintelling.nl. Bij deze groep verwachten we het grootste effect te bereiken. Om deze doelgroep burgers te bereiken zijn de genoemde organisaties zelf ook van groot belang. Binnen dit project konden we zelf natuurlijk niet iedereen bereiken. Daarom beoogden we de genoemde organisaties te informeren en te enthousiasmeren over dit project en ze te mobiliseren om de ontwikkelde materialen zelf verder aan hun leden, bezoekers en achterban te verspreiden. Hiermee hopen we op den duur een zeer groot aantal mensen te kunnen bereiken.

3.3 Handelingsperspectief

Voorkomen is beter dan genezen, ook bij invasieve exoten. Vandaar dat we binnen dit project nadruk hebben gelegd op het voorkomen van introductie of verdere verspreiding van (invasieve) exoten, in ieder geval in de natuur. Omdat het handelingsperspectief, waar het gaat om verwijderen van exoten, voor burgers bij planten groter is dan bij dieren, lag de focus hier vooral op planten. Specifiek op planten waarmee de burger direct in aanraking komt, bijvoorbeeld tuinplanten.

BOX 1. Onder handelingsperspectief verstaan we o.a. de volgende zaken:

- geen tuinafval in natuur gooien
- geen waterplanten in openbaar water gooien
- geen huisdieren in de natuur of openbaar water loslaten
- geen invasieve exoten in tuin huisvesten
- waarnemingen van (invasieve) exoten in de natuur direct doorgeven
- helpen als vrijwilliger bij georganiseerde bestrijding (samen met beheerder)

Dit project is in opdracht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) uitgevoerd door FLORON.

4 Uitgevoerde activiteiten

De belangrijkste onderdelen van het project waren: het maken en geven van presentaties, het schrijven van berichten en het maken en uitdragen van folders en posters, in combinatie met scholing en communicatie. Dit alles ten behoeve van het vergroten van de bewustwording van de risico's van invasieve exoten en wat je er als 'burger' of 'consument' aan kan doen. Hieronder vatten we de activiteiten en bijbehorende producten kort samen.

Als extra activiteit hebben we een website gelanceerd (www.tuinernietin.nl) waarop algemene informatie over (invasieve) exoten is te vinden en vanuit waar de ontwikkelde campagnematerialen (zie figuur 1) gratis digitaal te downloaden zijn. In de volgende hoofdstukken bespreken we kort de uitgevoerde activiteiten en ontwikkelde campagnematerialen.

Figuur 1. De campagnematerialen; van links naar rechts: digitale presentatie, algemene flyer, folder met alternatieve tuinplanten en de poster.

Figure 1. The campaign materials; from left to right: digital presentation, general flyer, folder with alternative gardenplants and the poster.

4.1 Digitale presentatie voor natuurvoorlichters

We hebben een digitale presentatie (incl. korte pdf-handleiding) gemaakt waarmee o.a. natuurvoorlichters mensen kunnen informeren over wat invasieve exoten zijn, hoe ze zich verspreiden, wat de gevolgen kunnen zijn en wat men er tegen kan doen. Na deze slides (of

dia's) met algemene informatie wordt er per landschapstype specifieke informatie gegeven over een selectie aan exoten die je daar vaak aantreft. Deze presentatie is op eenvoudige wijze aan te passen naar de landschapstypen en exoten die relevant zijn voor de regio van de spreker. We hebben de presentatie zowel in het Microsoft Powerpoint formaat '.pptx' als in het Open Document Formaat '.odp' aangeleverd, deze laatste is met gratis software (zoals LibreOffice) te gebruiken. Op deze manier kan informatie uit deze presentatie ook gebruikt worden in bijvoorbeeld interactieve media van bezoekerscentra of op websites van natuurorganisaties/werkgroepen (met bronvermelding).

4.2 Flyer met algemene problematiek invasieve exoten en handelingsperspectief

We hebben een flyer (4 pagina's A5-formaat) gemaakt waarin beknopt wordt uitgelegd wat invasieve exoten zijn en wat je als burger kan doen om problemen te voorkomen. Ook staan er binnenin de flyer zes voorbeelden van invasieve exoten in Nederland ter illustratie. In de flyer staat een verwijzing naar de website www.tuinernietin.nl. Onder andere natuurvoorlichters kunnen deze flyer uitdelen tijdens excursies, daarnaast verspreiden we de materialen via bezoekerscentra van bijvoorbeeld natuurgebieden en in groepslocaties van natuurwerkgroepen, zoals IVN en KNNV. Van deze flyers hebben we in juli 2018 al 1000 exemplaren gedrukt, waarvan inmiddels het grootste deel (± 900 st) al verspreid is.

4.3 Poster met voorbeelden van invasieve planten

In bezoekerscentra, werkschuren, vergaderlocaties en andere gemeenschappelijke ruimten van natuurorganisaties en –werkgroepen hangen vaak informatieve posters. Wij hebben voor dit project ook een poster gemaakt (A1-formaat). Hierop staan foto's van 10 invasieve planten, incl. detailfoto's voor de herkenning. Bij de soorten staat ook vermeld waar ze oorspronkelijk vandaan komen en wat de belangrijkste problemen kunnen zijn. Ook staat grafisch weergegeven waar ze veelal gevonden kunnen worden in het Nederlandse landschap. Daarnaast staat onderaan de poster kort beschreven wat invasieve exoten zijn en wat je als 'burger' kunt doen om problemen in de toekomst tegen te gaan. Deze poster is bedoeld voor o.a. ruimtes van natuurwerkgroepen en bezoekerscentra van natuurgebieden, maar ook voor scholen. Van deze posters hebben we er eind 2018 100 laten drukken op 100% gerecycled papier en verspreid op de FLORON-dag waar er ongeveer 30 van zijn meegenomen.

4.4 Folder met alternatieven voor (potentieel) invasieve tuinplanten

Om mensen te helpen bij het kiezen van mooie, niet invasieve, tuinplanten hebben we een folder met alternatieve tuinplanten gemaakt (4 pagina's A4-formaat). In deze folder staan, naast algemene informatie over uitheemse planten, ook voorbeelden van exotische plantsoorten die invasief zijn (of dit potentieel kunnen worden) en welke aantrekkelijke alternatieven er zijn (inheemse soorten). Hiermee willen we tuineigenaren en hoveniers overtuigen dat je niet alleen maar met exoten een aantrekkelijk uitzienende tuin kan creëren, maar dat dit voor een groot deel ook met inheemse soorten kan! We hopen dit in een nieuw project volgend jaar verder uit te kunnen breiden tot een online database met zoekfunctie. Van

het eindconcept van deze folder hebben we er eind 2018 1000 laten drukken voor verspreiding op de FLORON-dag, waar meer dan 600 bezoekers waren.

4.5 Het testen van de campagnematerialen

Om ervoor te zorgen dat de materialen duidelijk zijn en goed aansluiten bij de kennis en wensen van de doelgroep, hebben we vroege versies van alle materialen voorgelegd aan natuurvoorlichters en natuurgeïnteresseerde burgers aangesloten bij o.a. IVN, KNNV (ook aan Bart Heijne, voorzitter KNNV) en Natuurmonumenten (Henk Siebel). Hierdoor hebben we o.a. het taalgebruik en het detailniveau en de hoeveelheid van de opgenomen informatie (incl. beelden / infographics) deels aangepast. Hierbij hebben ook Jenneke Leferink en de communicatieafdeling van de NVWA een waardevolle bijdrage geleverd. Daarnaast hebben we kosteloos gebruik kunnen maken van foto's van een groot aantal natuurliefhebbers, waaronder veel groene (FLORON-) vrijwilligers. Hen willen we graag bedanken hiervoor!

In 2018 hebben we o.a. de presentatie 11x gegeven aan natuurgeïnteresseerde burgers en natuurvoorlichters (o.a. IVN-gidsen). Hieruit bleek o.a. dat het niveau van de presentatie voor sommige mensen iets te hoog was en voor anderen te laag. Dit laatste gold vooral voor mensen die al met exoten werken en al redelijk veel kennis hebben. Zij zouden deze presentatie dus wel gemakkelijk kunnen gebruiken om zelf mensen voor te lichten. Door in de presentatie ook soortsheets te behandelen van minder bekende soorten blijven mensen met meer kennis ook geboeid en leren ze ook nog iets nieuws. Deze soortsheets zijn al beschikbaar in de presentatie, zodat de spreker zelf de meest interessante soorten voor zijn of haar regio of publiek kan behandelen. Tijdens deze 11 bijeenkomsten hebben we ook de algemene flyer laten zien en uitgedeeld. Deze werd positief ontvangen.

4.6 Uitdragen van campagnematerialen en boodschap

Zoals onder 3.5 te lezen is, hebben we de campagne materialen ook voorgelegd aan diverse organisaties. Deze waren allemaal enthousiast en zijn bereid (een deel van) de materialen te verspreiden om zo zoveel mogelijk mensen te informeren.

4.6.1 Bijeenkomsten en lezingen

Via de 11 lezingen, waarin de materialen zijn getest, hebben we aandacht gegeneerd voor de campagne (zie tabel 1 voor details) en getracht natuurvoorlichters van deze natuurclubs te informeren/op te leiden en vertrouwd te maken met de materialen, zodat ze deze zelf ook gaan gebruiken. In totaal hebben we ongeveer 500 man met de lezingen bereikt. Over het algemeen was men zeker bereid de folders verder te verspreiden vanuit de organisatie en dit is met de algemene flyer ook al gebeurt. Een aantal mensen binnen de natuurclubs die zelf ook lezingen geven waren ook enthousiast deze in de toekomst zelf te gebruiken. Maar in hoeverre dit daadwerkelijk zal gebeuren is moeilijk in te schatten.

Vanuit het Wiede Wieden Weg project zijn we samen met IVN Nijmegen naar buiten gegaan om samen met vrijwilligers Reuzenbalsemien te verwijderen. Daarnaast hebben we tijdens 4 excursies aandacht gevraagd voor invasieve exoten als we deze tegenkwamen en daarbij de algemene flyer uitgedeeld. Een voorbeeld is een excursie in Noord-Brabant, waarbij we

Parelvederkruid en Watercrassula aantreffen. Hier hebben we o.a. uitleg gegeven over de herkenning, oorsprong en hoe de waarneming digitaal te melden. De meeste materialen waren pas na het excursieseizoen klaar en zijn dus voornamelijk tijdens de speciaal georganiseerde lezingen en enkele overige bijeenkomsten uitgedeeld. Daarom hebben we meer tijd gestoken in het organiseren van de speciale lezingen dan speciale excursies.

Het viel ons verder op dat de lezingen over exoten bijzonder goed bezocht werden. Dit gaven de lokale natuurwerkgroepen ook aan. Ze vertelden regelmatig dat er ook mensen van buiten hun werkgroep/organisatie op de lezing af waren gekomen. Verder hebben we ook voor februari 2019 al weer 1 lezing gepland staan (KNNV Wageningen) en komen er nog steeds nieuwe aanvragen binnen. We bekijken nog of en hoe we deze aanvragen kunnen honoreren. Men was ook positief verrast dat we de lezing (en andere materialen) voor iedereen gratis toegankelijk maken en ze deze dus zelf ook kunnen gebruiken. Daarnaast hebben we in 2018 ook al op ongeveer 20 locaties de algemene flyer uitgedeeld, denk aan symposia/bijeenkomsten waar FLORON met een stand stond. Voor de FLORON-dag december 2018 hebben we daarnaast nog 100 posters en 1000 folders met alternatieve tuinplanten (als eindconcept) laten drukken en verspreid onder de bezoekers (ruim 600). Ook hebben we naar de campagnewebsite verwezen tijdens de diavoorstellingen in de pauzes.

Tabel 1. Datums en opkomst bijeenkomsten in 2018.

Table 1. Dates and attendance of meetings in 2018.

Datum	Bij wie?	Aantal deelnemers
24-3-2018	IVN Nijmegen et al. - Ubbergen	10-20
16-5-2018	IVN Nijmegen et al. – Kinderboerderij de Goffert	10-20
26-5-2018	Vrijwilligersdag natuur Noord-Brabant	100-150
25-9-2018	van Hall Larenstein/Helicon Velp	35-40
2-10-2018	IVN Dronten	12
4-10-2018	PWG Hoekse Waard	±25
15-10-2018	IVN/KNNV Het Gooi (Hilversum)	±50
25-10-2018	KNNV/IVN Utrecht	±50
16-11-2018	Biodiversiteitssymposium Noord-Brabant	100-150
24-11-2018	KNNV Amsterdam	20-30
12-12-2018	IVN Cuijck	25
Totaal:		±500

4.6.2 Berichten

Naast bijeenkomsten hebben we in 2018 ook 10 berichten geschreven over (invasieve) exoten en/of deze bewustwordingscampagne om aandacht te genereren over, met name, uitheemse planten (Tabel 2). We zullen ook in 2019 doorgaan met het verwijzen naar de campagnematerialen in onze berichtgeving over exoten. Aangezien de materialen nu klaar en te downloaden zijn, is dit zeker ook volgend jaar erg nuttig.

De planning was om twee berichten in de nieuwsbrief van de Tuintelling te plaatsen. We hebben besloten te wachten tot begin 2019 met het plaatsen van een bericht omdat dan alle materialen definitief zijn en direct te downloaden zijn. Dit argument leeft bij meerdere partijen, waardoor het ons niet gelukt is om een artikel te plaatsen in alle voorgestelde bladen in 2018, maar we zijn hoopvol dat dit begin 2019 alsnog lukt. Zo zijn we in gesprek met de KNNV om begin 2019 een bericht in Natura te plaatsen. Ook hebben we contact met het IVN

en Tuin en Landschap om een soortgelijk bericht te plaatsen in, respectievelijk, Mens en Natuur en Tuin en Landschap met als doel aan te kondigen dat de materialen gratis te downloaden zijn.

Daarnaast hebben we in 2018 ongeveer 20 berichten over exoten geplaatst op onze sociale-media (Twitter, Facebook, onze website & nieuwsbrieven). Ook enkele van onze berichten door andere media overgenomen. Zo is het bericht over de Green Junkie overgenomen door hortipoint. Dat het onderwerp (en deze campagne) leeft en belangrijke discussie opgang brengt blijkt wel uit een recente ingezonden brief in het NRC met de titel: ‘Exoten opsporen en afmaken? Ik dacht het niet’ (10 december 2018), geschreven door een lid van natuurclubs deels n.a.v. de aankondiging van één van onze lezingen. Met deze campagne hopen we bij te dragen aan deze maatschappelijke discussie. Daarnaast blijft wetenschappelijk onderzoek naar de verspreiding, ecologie en effecten van exoten noodzakelijk zodat beleidsmakers een goede onderbouwde afweging kunnen maken wanneer wat te doen en wanneer niet.

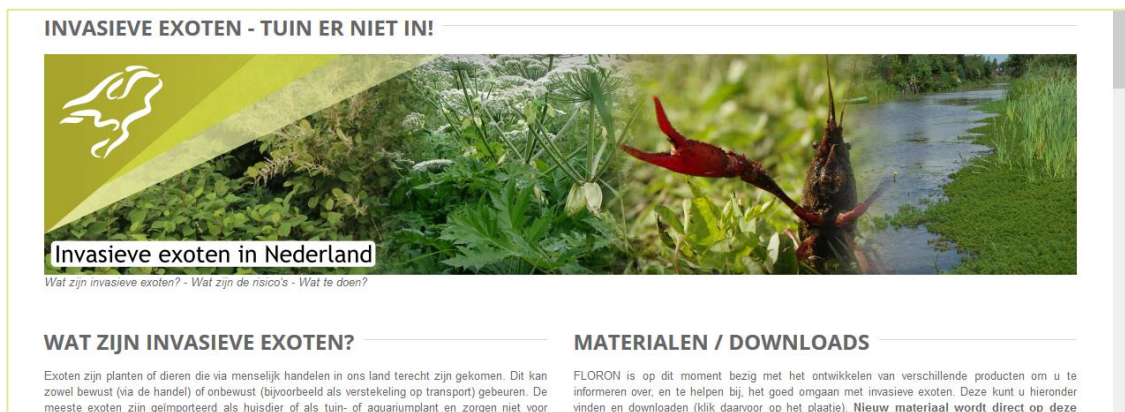
Tabel 2. Gepubliceerde berichten over invasieve exoten in 2018.

Table 2. List of publications on invasive alien species in 2018.

Datum	Type	Platform	Titel
27-3-2018	Persbericht website	Nature Today	Is Grote watervlinder genekt door Siberische beer?
19-4-2018	Tijdschrift artikel	Tuin en Landschap [8]	Invasieve exoten
24-4-2018	Persbericht website	Nature Today	Green Junkie, van fijnstofvreter tot invasieve exoot?
Juni 2018	Tijdschrift artikel	Tuin en Landschap [13]	Nijmegenaren trekken vrijwillig reuzenbalsemien uit openbaar groen
1-6-2018	Persbericht website	Nature Today	Japanse duizendknoop profiteert van (onzorgvuldig) maaibeheer
23-6-2018	Krantenartikel	Trouw	Op de middenberm van de snelweg groeien allerlei bijzondere planten
24-6-2018	Radiobericht	Vroege Vogels	Trends in wilde planten en oprukkende exoten
3-7-2018	Persbericht website	Nature Today	Trosbosbes gevonden en aangepakt in Vechtplassengebied
27-nov-2018	Tijdschrift artikel	Kijk op Exoten	Invasieve exoten, tuin er niet in! - Een bewustwordingscampagne
8-dec-2018	Lang bericht	FLORON-krant	Invasieve exoten, tuin er niet in!
Voorjaar 2019	Nieuwsbrief	Tuintelling	Invasieve exoten, tuin er niet in!

4.6.3 www.tuinernietin.nl

Om ervoor te zorgen dat alle gemaakte materialen voor iedereen beschikbaar en makkelijk te vinden zijn, hebben we een speciale website (www.tuinernietin.nl) opgericht vanuit waar alle materialen gratis digitaal te downloaden zijn (zie figuur 2). Ook dient deze website als uitvalsbasis om meer over (invasieve) exoten te weten te komen en hoe je er mee om kunt gaan.

Figuur 2. Impressie van de website www.tuinernietin.nl (voor namen van fotografen zie colofon website).

Figure 2. An impression of the website www.tuinernietin.nl (for photographers, see colophon on the website).

5 En verder!

In de komende jaren zullen we de website www.tuinernietin.nl in de lucht houden, zodat de informatie en campagnematerialen gemakkelijk te vinden en te downloaden blijven. Ook zullen we op bijeenkomsten gedrukte versies van de campagnematerialen blijven verspreiden (zolang de voorraad strekt). Graag zouden we, met wat extra financiering voor drukkosten, de flyer, folder en poster in de toekomst kosteloos gedrukt aan de doelgroep willen blijven aanbieden.

Ook werken we aan een nieuw projectvoorstel om de folder met alternatieve planten uit te breiden naar een online database met meer soorten en een zoekfunctie zodat je in het tuincentrum direct kunt opzoeken of de plant een inheemse of uitheemse plant is en in het laatste geval of de soort (potentieel) een negatief effect kan hebben op de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten. Dit zouden we graag ook in samenspraak met kwekers, tuinarchitecten en handelaren uitvoeren om zo draagvlak te creëren en zorg te dragen dat er genoeg mooie en geschikte alternatieven te koop zijn of worden toegepast. Hierover zijn we al in gesprek met de branche (o.a. hoveniers en kwekers).

6 Literatuur

- Matthews J., Beringen R., Creemers R., Hollander H., van Kessel N., van Kleef H., et al. (2017) A new approach to horizon-scanning: identifying potentially invasive alien species and their introduction pathways. *Management of Biological Invasions* **8**, 37–52.
- Saul W.C., Roy H.E., Booy O., Carnevali L., Chen H.J., Genovesi P., et al. (2017) Assessing patterns in introduction pathways of alien species by linking major invasion data bases. *Journal of Applied Ecology* **54**, 657–669.
- Zieritz A., Gallardo B., Baker S.J., Britton J.R., van Valkenburg J.L.C.H., Verreycken H., et al. (2017) Changes in pathways and vectors of biological invasions in Northwest Europe. *Biological Invasions* **19**, 269–282.

FLORON

Natuurplaza (gebouw Mercator III)
Toernooiveld 1 - 6525 ED Nijmegen
Postbus 9010 - 6500 GL Nijmegen

T: 024 - 74 10 573 (alg.)

E: info@floron.nl

www.floron.nl